

ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ НОВЕЛІСТИКИ ГІ ДЕ МОПАССАНА

Луцик Н.М.

nataliia.lutsyk@pnu.edu.ua

викладач кафедри французької філології

Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

Питання визначення жанру малої прози Гі де Мопассана постійно привертає увагу дослідників, які прагнуть систематизувати та детермінувати жанрові ознаки творів французького письменника. Невизначеність полягає у тому, що французькі літературознавці у визначенні жанру творчості Мопассана використовують термін «contes et nouvelles» (казки та оповідання). Н. Яцків пояснює це тим, що «одним із джерел французької новели були народні оповіді на зразок середньовічних фавльо, а також казки з їх фантастичною і моралізаторською тенденцією» [2, с. 126]. Звісно, певний фантастичний елемент присутній у деяких творах Мопассана, але це не стільки фантастика, як зображення ірреального, містичного і прагнення проникнути у глибини людської психіки.

Про плутанину у визначенні жанру короткої прози Гі де Мопассана пишуть і французькі дослідники. Філіп Гамон (Philippe Hamon) зауважує, що це питання для французької літератури ХІХ століття є доволі складним, і воно стосується не тільки Мопассана, а й інших його сучасників. Однак, визнаючи, що проблеми жанрової типології належить розв'язувати у рамках теорії літератури та поезики, французький дослідник все ж пробує пояснити появу подвійної жанрової дефініції розвитком тогочасної преси, зміною читацьких очікувань, а також тим, що автор чи видавець часто передруковували ті самі твори у різних збірках. Розквіт жанрів малої прози був зумовлений вимогою часу: розвиток журналістики, яка прагнула задовільнити і привернути читачів, пропонуючи їм короткі форми, що не потребують багато часу на задоволення естетичних потреб. Преса вимагала від авторів нових тем та ідей, спонукала до новаторства їх опрацювання, прискорений темп життя впливав також на авторів, на їх стильову манеру, вимагав коротких творів, фрагментарних, чи поділених на фрагменти, які б друкувалися в окремих номерах з продовженням. Це й визначає новаторський характер малої прози ХІХ століття, «модерність якої полягає у нових естетичних категоріях, таких як різноманітність, швидкість прочитання, випадковість, поліфонічність, розрізненість та неоднорідність об'єднань у збірки» [5, с. 10].

Французька теорія літератури вирізняє *contes et nouvelles* та відновить їх до прозових жанрів. *Contes* (від *conter* – оповідати) – передбачає наявність трьох основних критеріїв: орієнтація на усну оповідь, відносна чіткість

форми та фікційність оповіді [4, с. 153]. Спадкоємність та спорідненість з казкою нав'язувала цьому жанру певний горизонт читацьких очікувань. Такі твори сприймалися як вигадка, а не бувальщина, тобто утверджували право автора на творчий домисел, суб'єктивний погляд, відхід від реалістичного типу творчості. Стосовно *Nouvelle* французька літературознавча традиція визнає, ще це «різновид короткого роману» [4, с. 522], коротка історія, оповідь, на відміну від *Contes*, це історія правдива, реальна, що пов'язує цей жанр з реалізмом та навіть з натуралізмом XIX століття. Отже, можемо констатувати, що французька традиція не переймається жанровою диференціацією короткої прози, а вважає *contes et nouvelles* романами в мініатюрі.

Якщо розглядати новели Мопассана з точки зору українського літературознавства, беручи до уваги сучасне визначення новели, яке подає Літературознавчий словник-довідник [1, с. 510], то можна вважати Гі де Мопассана класичним майстром цього жанру. Адже і новелістична тенденція, і невеликий обсяг, і перевага сюжетної однолінійності, зумовлена зведенням до мінімуму кількості персонажів, – усе це притаманне малій прозі Мопассана. Не можна не погодитися з Н. Яцків, яка вказує на чітко сформований композиційний канон новели французького автора, тобто наявність строгої та згорнутої композиції (вмотивована зав'язка, кульмінація-пуант, непередбачлива розв'язка) з яскраво вираженим композиційним осередком (переломний момент у сюжеті, кульмінаційний пункт дії, контраст чи паралелізм сюжетних мотивів) [2, с. 126]. Такі риси новели дають підстави порівняти французького класика з українським майстром новели В. Стефаніком [3, с. 10], адже в порівнянні проявляються типові та новаторські риси обох новелістів.

Зважаючи на те, що французька літературознавча традиція у визначенні жанру малої прози Гі де Мопассана керується ставленням автора до зображуваної дійсності (вигадка чи правда), тому й жанрові ознаки формулюються двозначно (*contes et nouvelles*), адже автор використовує різні сюжети, моделює свої історії як за принципом мімезису, так і відходить від міметичного канону, прагнучи передати те, що не завжди вписується у логічне пояснення. Що з до українського літературознавства, яке у визначенні жанру спирається на формальні та структурні канони композиції, то малу прозу французького майстра слова можна визначити як новели, з класичним новелістичним компонентом.

Список літератури:

1. Літературознавчий словник-довідник. За ред. Гром'як Р., Ковалів Ю. та ін. К.: Академія, 1997. 752 с.
2. Яцків Н. Я. Структурно-стильові домінанти новелістики Гі де Мопассана. Молодий вчений. Філологічні науки. № 11 (26). Ч. 1. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2015. С. 125–130.
3. Яцків Н.Я. Гі де Мопассан та В. Стефанік: спільне та відмінне. Дивослово. 1999. № 9-10. С.7-10

4. Dictionnaire des genres et notions littéraires. Encyclopaedia Universalis et Albin Michel. Paris. 2001.
5. Grandadam E. Contes et nouvelles de Maupassant : pour une poétique du recueil. Préface de Ph. Hamon. Publication des Universités de Rouen et du Havre. 2007.